

ali se profesori imaju obazirati i na novije stečevine znanosti u pojedinim granama bogoslovlja, naročito pozitivnim (7.) Sjemenište mora imati svoju knjižnicu za porabu klerikâ, u koju se moraju nabavljati i novija djela priznatih pisaca, a i periodički časopisi, dakako imajući na umu naredbu sv. Oca Pija X. „Sacrorum Antistitum“ od 1. rujna 1910. (8.)

Dogmatika i moralka imaju se predavati ne kao dosad svaka u svom tečaju kroz jednu godinu, već obje zajedno u dva tečaja kroz dvije godine. Odsad će se dogmatika i moralka predavati u II. i u III. tečaju. Ukupni broj sati za oba predmeta ostaje isti, samo se razmjerno dijeli. Na taj će se način gradivo bolje prekuhati, a pamet se uslijed izmjene predmeta ne će toliko umoriti. (9.)

Za kanonsko se pravo traži, da ne bude više privjesak crkvenoj povijesti, nego da imade vlastitu stolicu s posebnim profesorom, koji — caeteris paribus — neka bude svećenik, ma kako zaposlen u biskupskoj kuriji. (10.)

Za filozofiju i dogmatiku uz obično ispitivanje imaju se svaki mjesec jedanput prirediti disputacije, u kojima će se raspravljati o gradivu uzetom prošli mjesec. Na obranu teza imaju biti spremni svi bogoslovi pojedinih tečajeva. Arguente odabiru profesori, ali ne dugo vremena prije disputacije. Arguenti ne smiju na svoje poštenje odati drugima teze, protiv kojih će činiti poteškoće. (11.)

Profesor moralke imade s bogoslovima III. i IV. tečaja četiri puta na godinu u zgodne satove držati kazuisličke konferencije. (12.)

Teorijskim i praktičkim predavanjima iz kateheze imaju pribivati svi bogoslovi bez razlike tečajeva. Retoriku slušaju bogoslovi I., II. i III. tečaja. Bogoslovima IV. tečaja će profesor pastoralke posebice predavati retoriku. Periodički treba da se uređuju praktičke vježbe u besjedištvu. (13.) Alumnima treba da se jedanput na tjedan drži predavanje iz kršćanske sociologije. Bogoslovima pak IV. tečaja neka se drže posebna predavanja o upravi crkvenih dobara i o vođenju matičâ kao dopunjak k pastoralci. (14.)

Bogoslovima I. tečaja imade se

kroz cijelo prvo poljeće pol sata na na tjedan držati predavanje o liturgici i o crkvenim obredima. Uz to će ceremonijar — redovno koji bogoslov IV. tečaja — prije svake pojedine funkcije davati alumnima praktičke upute. (15.) Dvapat na mjesec imade se svim alumnima držati predavanje o uglađenosti i pristojnom vladanju prema duhu sabora tridentskoga. (16.)

Svake godine raspisat će se iz jedne struke znanstvena radnja za učenike, koji slušaju tu struku. Dvije od ovih radnja, koje su po mnijenju profesorovu najbolje, nagradit će sam biskup. Radnja će se zadati svake godine iz druge struke, da se sve obredaju.

Nema dvojbe, da je mnoga od novih ustanova zbilja korisna, pače i potrebna za valjanu naobrazbu klerika.

Dr. K. Dočkal.

Treći velehradski kongres za uniju u Velehradu. Stara cistercitska opatija a današnji isusovački samostan s prekrasnom bazilikom u svetom Velehradu bijaše od 27. do 29. srpnja 1911. svjedokom trećega već kongresa, na kojemu se ozbiljno pretresalo pitanje o sjedinjenju istočne crkve sa zapadnom. Od neko pol stoljeća počeo se u Velehradu, nekoć gradu Rastislavovu i metropolitanskoj stolici sv. Metodija, u velike širiti kult. slavenskih apostola sv. Cirila i Metodija. Velehrad je postao sijelo t. z. ćirilsko - metodijske ideje t. j. nastojanja, da se svi slavenski narodi ujedine u rimokatoličkoj crkvi. U tu se svrhu najprije molilo, a onda se prešlo i na rad. Zaslugom „Apostolata sv. Cirila i Metodija“ sazvan je najprvo prvi, a onda drugi velehradski kongres za uniju. Sa strahom se je sazivao prvi kongres g. 1907. ali se strah razbio. Drugi kongres 1909., punio sve najljepšom nadom. A treći?

Treći kongres natkrililo je prijašnje brojem članova. Ne računajući bogoslovce seminariste, izmijenilo se na kongresu najmanje 200 svećenika i prijatelja unije iz Moravske i Češke. Broj odličnih stranih učesnika bio je također veći no prije. Rusina, kojih je narodna historija najuže spojena s unijom, bijaše najviše, 15; Hrvata 11, Slovenaca 6, Bugara 5

Slovaka 6, Poljaka 2, pravoslavna Rusa 2, Talijana 4, Francuza 4, Nijemca 2, Madžara 2.

Protectorat nad kongresom imao je Olomučki knez-nadbiskup Dr. Franjo Bauer, lavovski metropolit Dr. Andrija grof Scepticky i solunski biskup te apostolski vikar Macedonije Msgr. Epifan Šanov. Metropolit Scepticky radi bolesti ne mogao doći, ostala dvojica bijahu prisutna. Više biskupa poslalo je svoje delegate, kao biskupi iz Kraljevine Graca, Munkača, Budjevičica, i Zagreba. Drugi su opet pismeno pozdravili kongres, izrazili svoje simpatije i dali blagoslov radu kao biskup iz stolnoga Biograda, kotora i Senja. Protectorat i simpatije tolikih biskupa vrlo koriste, jer razbijaju kriva mnijenja o velehradskim kongresima, koja su ovdje ondje — osobito kod Nijemaca — izbila, kao da se na Velehradu radi o panslavističkim težnjama. Iz Vatikana bio je na sastanku prelat rimske kurije i vatikanski ceremonijar Msgr. Alfonso Greco. To je prvi put, što je jedna ličnost iz Vatikana pribivala Velehradskom kongresu. Dosada je svako takovo izaslanstvo razbila protuslavenska diplomacija. Od odličnih učesnika spomena su vrijedni: Arsenije Pellegrini, opat laure Grottaferrata sa hieromonahom Sofronijem Gasići Albancem, P. Caesar Kayser, prokurator ist. misija i P. Allvati, lazarist i misionar.

Od predavanja na III. velehradskom kongresu najvažnije će biti predavanje Vasilija Goekena, pravoslavnog paroka kod ruskoga poslanništva u Berlinu. Tomu njegovu predavanju bilo je pitanje: Je li unija između rimokatoličke i istočne crkve moguća? Goeken bijaše osobno prisutan na II. vel. kongresu, ali tada nije utjecao aktivno na vijecanje, nije se izražavao o prijepornim točkama. Ovaj put nije osobno došao, već se dao zastupati po mladom ruskom konvertitu, učenom Dr. Leonidi Fedoroffu, koga je bugarsko-katolički nadbiskup u Carigradu Msgr. Mirov primio u katolički kler. Goeken drži, da je unija moguća. Njeza ne smeta nijedna nauka katoličke crkve. U prijepornim točkama nalazi samo nesporazumak. Slaže se s katoličkom naukom o presv. Euharistiji; epikleza mu ne

čini teškoće. Izlaženje Duha sv. tumači baš kao i koncil fiorentinski. Nauk o čistilištu također lijepo spaja s naukom istočne crkve. Dogmu o bezgrješnom začeću bl. Dj. Marije potvrđuje mjestima istočnih bogoslova, osobito se poziva na Demetrija Rostovskoga, najvećeg sveca ruske crkve. U svim prijepornim naukama — a naveo ih je najmanje 14 — sudi posve katolički. Samo se u u jednoj točki razilazi od katolika, a to je primat papin. Priznaje, da sv. Petru i njegovim nasljednicima po Kristovoj volji pripada primat, ali kaže, da je istočna crkva za prvih osam ekumenskih koncila priznavala samo primat časti, a ne primat vlasti. Spreman je priznati, da je rimski biskup po časti prvi u cijeloj hierarhiji. Što se tiče infalibiliteta papina izjavlja, da bi pogibao pred vjerskim rasulom i bezvjerjem mogla istočnu crkvu lako sklonuti, da prizna jedan neprevrtljivi auktoritet u vjerskim stvarima. Vidjelo se, da se Goeken o najvažnijoj ovoj i za istočnjaka najškakljivijoj stvari nije htio posvema jasno izraziti. Samo jedan mali korak mu smetao, da se svečano ne prizna katolikom. Razumijemo, da toga nije smio učiniti radi istočnjaka.

Od ostalih predavanja s velikim interesom se slušalo predavanje našeg mladog pregozca Dra. Janka Šimraka: „O uzrocima i zaprekama unije u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji.“ Tu je učeni svijet imao prilike da sluša vijesti o uniji u Hrvatskoj, o počecima njenim i o onim raznim zaprekama, koje su ju kroz stoljeća sapinjale. Sve svoje vijesti povadio je Dr. Šimrak ravno iz izvora, zato su posve pouzdane.

Simpatički asumpcionista o. Metodije Ustičkov, profesor u Fanaraku-u (Mala Azija) čitao je referat: „O načinu, kako se nastoji Bugare sjediniti s crkvom rimskom.“ U najnovije doba nema u Bugarskoj konverzija u masama, kao prije 50 godina, ali imade dosta pojedinačkih. Uzgaja se svećenstvo da bude dobro i naobraženo, uzgaja se katolička inteligencija na trim akademijama; utemeljena je katolička tiskara, oko koje se tvori duševni centrum. Čuva se istočni obred, širi se štovanje sv. Klimentista.

Drugi asumpcionista o. Hristov,

iguman samostana u Mostratli-u govorio je: „O važnosti bugarskoga hieromonaha Pantelejmona za sjedinjenje crkvi.“ Pantelejmona privela u crkvu katoličku želja za čestom svetom pričestju. Samostan njegov bio je na visini asketskoga a i znanstvenoga života. Kao revan štovatelj sv. Euharistije uveo je Pantelejmon u svome samostanu dnevnu sv. pričest. U vrijeme vrijeme na Balkanu osta stalan u vjeri katoličkoj, odolijevao svim progovima sa strane shizmatika, tako te ga sv. Otac Pio IX. javno pohvalio. Pantelejmon radio za uniju baš po sv. Euharistiji. Sv. pričest kao da uključuje u sebi uniju, jer unija nije drugo nego sjedinjenje svih s Kristom. Zato treba na istoku širiti kult euharistički, treba navlastito graditi crkve, u kojima će euharistički Spasitelj sam raditi za uniju.

— Doista lijepa misao!

Treći asumpcionist, radini o. Martin Jugie (Žiži), profesor u Kadi-Köi (Carigrad) govorio vrlo lijepo i opširno o temi: „Kako je nužno moliti se Bogu za sjedinjenje.“ Poslije je o tom predložio i više praktičkih rezolucija, koje su i prihvaćene.

Još je spomena vrijedna teoretska rasprava ungvarskoga profesora Dra. Julija Hadžege: „Kako se ortodokсни bogoslovi razlikuju od sv. Ivana Zlatousta u nauci o primatu sv. Petra.“

Druge rasprave naznačene u programu morale su otpasti radi kratkoće vremena. Tako je otpala rasprava glasovitog augustinca o. Aurelija Palmieria, vrsnog dogmatičara o. Ivana Urbana Isusovca, dok su druge dvije otpale radi odsuća predavača. Uz svečane naime sjednice, na kojima se čitale oglašene rasprave, radile su i dvije sekcije teoretička i praktička, koje su mnogo vremena oduzele. U sekcijama se raspravljalo o „Akademiji velehradskoj,“ i njenim pravilima. Raspravljalo se o uplivu protestantske metode i nauke na rusku teologiju, o pripuštanju pravoslavnih Bugara u katoličke teološke fakultete, o štovanju ruskih svetaca, o molitvama i djelima pobožnosti za uniju, o preinačenom programu budućih velehr.

kongresa. U sekcijama, koje su bile vrlo duge i žive i burne, sudjelovali su osobito Dr. Fedoroff (Petrograd), o. Palmieri (Rim), o. Jugie (Carigrad), o. D. Herbigny (Pariz), Dr. Grivec (Ljubljana), o. Špaldak (Prag), Dr. Schneider (Kromeriž), Dr. Malyniak (Premisl), o. Krikava C. R. Praem. (Zeliva), doc. Šramek (Brno), Dostal (Verovice) i dr.

Treći velehr. kongres natkriljuje prva dva brojem članova, natkriljuje ih većim interesom probudenim u cijeloj evropskoj javnosti, no ipak ne natkriljuje ih, osobito ne drugi kongres unutarnjim radom i upravom. Na III. kongresu manjkao metropolit Szepticky. On je bio duša prvih kongresa. On je u svojoj vlasti imao sve članove kongresa, u svojoj glavi sav materijal, o kojem se raspravljalo. Nijedno pitanje nije se riješilo bez njega; on je ravnao svako raspravljanje i vodio ga k izvjesnome cilju. Na koncu svakog predavanja i svakog raspravljanja ponovio je on, ocijenio i ujedinio sva mnijenja u jedan praktički zaključak. Ovakova duha, koji bi ravnao voljama i pametima sviju, koji bi sve bodrio, koji bi neodoljivim auktoritetom sve k sebi pritegnuo — takova duha na III. velehr. kongresu nije bilo. Odatle duge i duge debate bez kraja i bez praktičkoga rezultata. Odatle kao neka časovita razrožnost u samome vodstvu kongresa. Msgr. Dr. Stojan za priredbu i spoljašnje vođenje sastanka je udivljenja vrijedan, ali u znanstvenim disputama kraj množine raznovrsnih mnijenja imao je premalen ugled, da reče zadnju i odlučnu. Tu se traži velem i energija jednoga Szeptickoga.

Nadalje je napadno, što su dva najveća naroda slavenska imala na kongresu tako malo zastupnika. Oficijelno rusko pravoslavlje bilo zastupano barem redaktorom sinodalnoga organa „Kolokola“ Leontijem Woroninom, ali poljski katolički krugovi su manjkali. Razlogom biti će rusko-poljski narodni spor. — Sve ove pojave malo uzmutiše one, koji su pribivali prvašnjim sastancima.

Nadafmo se, da ovih nedostataka na IV. velehr. kongresu ne će biti. Velehradski kongresi, koje skuplja ljubav, koji su djelo najplemenitijih

težnja tolikih ljudi iz Evrope, ne smiju nazadovati, već moraju što dalje to većma napredovati.

Naplatio Gospod Bog žrtve uložene u rad oko unije obilnim blagoslovom.
Dr. K. Dočkal.

Recenzije.

Blaž Magjer: Sofizmi i paralogizmi. Logička rasprava. Preštampano iz Izvješćaja kr. vel. gimnazije u Osijeku za školsku godinu 1910.-11. str. 38, cijena 70 fil.

U kratkom uvodu razlaže pisac pojam sofizma i paralogizma. Zatim po Aristotelu dijeli sve sofizme i paralogizme u materijalne i formalne, a materijalne opet u 1. sofizme s obzirom na tezu, 2. sofizme s obzirom na dokazne razloge i 3. sofizme s obzirom na formu dokazivanja.

Pisac je svaki sofizam i paralogizam jasno definovao i naveo za svaki od njih razne izvrsne grčke i latinske nazive, a da pojedine sofizme i paralogizme pokazuje „in concreto“, donosi mnogo lijepih i zanimivih primjera — samo mi se čini, da primjeri za *ὑστερον πρότερον* na str. 15. o slobodnoj volji i o obvezatnosti moralnog zakona nijesu sasvim ispravni.

Ova rasprava prof. Magjera pokazuje, da mu je vrlo dobro poznata literatura i da je stručnjački verziran u logici, stoga mu je i uspjele ovu raspravu tako kritički i iscrpivo obraditi — osim toga je svoju temu, koja je sama po sebi suhoparna, obradio zanimivo — upravo se ugodno čita. K tomu valja spomenuti, da prof. Magjer piše vrlo jasno, što je velika prednost za filozofa. Nadamo se, da će nas prof. Magjer obdariti još

cijelim nizom takih zanimljivih rasprava.

Pisac „Elementa phil. christiana“ zove se Lepidi, ne Lepid (str. 8), a napuljski profesor logike se zove Sanseverino, ne San-saverino (str. 10).

Ovu raspravu osobito preporučujemo.
E. L.

Josip Marić: Da li su svi kršćani dužni čitati sv. pismo. Hrv. kat. tisk. društvo, Zagreb, 1911. str. 105, cijena fl. 30.

Marni pisatelj g. Marić, ravn. učitelj u Antunovcu, dao se na to, da odgovori na istoimenu brošuru, što ju je napisao požeški pastor g. Dobrovoljac.

Temeljna misao Dobrovoljčeva je ta: pape su zabranili čitanje sv. pisma katolicima s razloga, što su katol. nauke u protuslovlju s naukom sv. pisma.

U svojoj brošuri g. Marić s velikom erudicijom i strogom logikom pobija g. Dobrovoljca dokazujuć mu neznanje i zlobu. Samu stvar g. Marić vješto brani i s mnogo dokumenata pokazuje, da pape nijesu zabranjivali čitanje sv. pisma i da pojedine nauke katol. Crkve nipošto nisu u protuslovlju nego u potpunom skladu sa sv. pismom.

Zaista moramo biti zahvalni g. piscu, što se je dao na tako mučan posao, — ali će mu to biti sigurno zadovoljstvom, što će kroz tu njegovu brošuru upoznati gdje-